

KÖNYVISMERET HÁZIDOLGOZAT

Petőfi Irodalmi Múzeum: 100 éves a Nyugat című kiállítás

Készítette: Béhm András

Konzulens: Buda Attila

PPKE Kiadói szerkesztő I. évfolyam

Budapest, 2008. június 6.

A Petőfi Irodalmi Múzeum *100 éves a Nyugat* című kiállítása március 28. és december 31. között tekinthető meg, a kiállítás főkurátora Kelevéz Ágnes irodalomtörténész. A kiállítás anyagát többek között a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, az Országos Széchényi Könyvtár, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár Kézirattára, a Magyar Nemzeti Galéria, a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum, a Magyar Nemzeti Filmarchívum, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Színháztudományi Intézetének gyűjteménye teszi teljessé. A kiállítás nem csupán egy folyóirat megalakulására emlékezik, hanem betekintést nyújt egy korszak eszmei és művészeti gondolatvilágába, amely mind a mai napig a magyar kultúra egy meghatározó része. Mindez portréfotók, kéziratok, fényképek, magyarázó és ismeretterjesztő szövegek, archív hang- és képanyagok, valamint megannyi személyes tárgy és korhű berendezés megtekintésén keresztül valósul meg. A Nyugat és a vele együtt működő könyvkiadó sikerét és fontosságát hangsúlyozza, hogy a huszadik századi magyar színház-, zene- és filmművészet eseményei is szorosan összefonódtak történetével.

A Nyugat a huszadik századi magyar irodalom meghatározó folyóirata volt, 1908 és 1941 között jelent meg Budapesten. Az előtörténetéhez tartozik, hogy kisebb-nagyobb hasonló folyóiratok már megpróbálták megjeleníteni az irodalmi élet színterén. Ide tartozik az 1902-ben Osvát Ernő szerkesztésébe kerülő Magyar Génusz, az 1905-ös kilenc hónapig létező Figyelő, valamint az egy évre rá néhány hetet megélő Szerda című lapok. Már önmagában Nyugat névadása is komoly fontolgatás tárgyát képezte, így előkerültek a Kelet, Kelet Népe, Csillag elnevezések is. A Nyugat kifejezés azt a törekvést hívatott szolgálni, hogy a magyar irodalom nyugati színvonalra emelkedjen, így a modern irodalom legfrissebb törekvéseit és az új stílusirányzatokat támogatta. Ennek megvalósításához azonban maga a folyóirat is, szinte mindig mecénások támogatására szorult. Megjelenése során folyamatosan támadások érték konzervatív részről, sokan nemzeti veszedelmet láttak újszerű nézeteiben. A folyóirat történetében négy nagyobb korszakot neveznek meg: az I. világháború kezdetéig tartó időszak, majd a Tanácsköztársaság bukásáig zajló, a harmadik a húszas éveket foglalta magába, végül Babits Mihály főszerkesztőségének idejét. A folyóirat Babits Mihály 1941-ben bekövetkezett halálával szűnt meg, a lap utóda az Illyés Gyula vezette Magyar Csillag lett.

A kiállítás méltó emléket állít a Nyugat folyóiratának szellemének. A megszemlélhető tárgyak és a hozzá kapcsolódó szövegek mennyisége és érthetősége kellő összhangba állnak ahhoz, hogy a látogató ismereteit megfelelően gyarapítsa, így nem nyúlik túlzottan hosszúvá, sem pedig rövidevé a kiállítás megtekintésének ideje. A magyarországi irodalomoktatás elégségességéhez mérten az irodalommal ritkábban foglalkozó átlagemberben is ismét felelevenedik a tanórákon valaha elhangzott ismeretek és érdekességek.

A kiállítás nyitótermében a Nyugat legismertebb és legfontosabb embereinek portréi és a hozzá tartozó szövegek hangolják rá a látogatót a témára. Ezt követően egy korhű dolgozószoba és kávézó egyvelege vezet be a folyóirat mindennapjainak hátterébe. Az írás és társadalmi élet jelentette az alkotók tevékenységének lényegét, miként a folyóirat nem egy élettől elszigetelt bura alatt létezett, hanem az által, hogy a kor eseményei és hírei, társadalmi hangulata, a művészeti környezet és újdonságok napról-napra táplálták és meghatározták megjelenését. Társadalmi események leginkább a Budapest szerte fellelhető kávéházak környezetében élte virágkorát, ahol a betérők társalgás, valamint a sajtótermékeken keresztül tájékozódhattak és megoszthatták gondolataikat másokkal. A kiállítás következő meghatározó terme a Nyugat folyóirat szerzőinek mindennapjait bemutató részleg, ahol az ő eredeti, személyes tárgyaikból és életrajzukból, valamint fényképekből volt megismerhető. Bár a múzeumlátogatók számára egy-egy tárgy nem jelenthet akkora izgatottságot, mégis ezek voltak a folyóirat neves személyiségeinek fontos és rájellemező használati tárgyai. Fényképek sokaságán a korszak mindennapjai és szokványos tevékenységei láthatóak, valamint az a fajta baráti légkör, amely mind a közös munkát, mind a közös pihenést tükrözik. Az utolsó teremben a Nyugat folyóirathoz kapcsolódó egyéb művészetágak bemutatása történt, amely szemlélteti a folyóirat sokszínűségét és haladó gondolkodását. A kiállítás termeiben több helyen is interaktív eszközök segítik a művelődést, ilyen a térképes kereső, ahol a kor legfontosabb épületeiről volt kimerítő információanyag, valamint az akkoriban felvett hang és képanyagokon keresztül kelt a Nyugat folyóirat újra életre.

A múzeumi kiállítások egy meghatározó hiányossága, hogy nem egyformán szolgálja a témában járatos és a témában teljesen műveletlen emberek

ismeretszerzését. Ennek a kettősségnek a jegyei a 100 éves a Nyugat című kiállításon is tapasztalhatóak voltak. Egy művelt ember új tudással és egy átfogóbb szemléletmóddal tér haza, míg a teljesen laikusok számára a kiállítás inkább különálló információmorzsák megannyi összeilleszthetetlen látványosságát nyújtja csupán. Ezért – meglátásom szerint – szükséges lenne egy logikailag és kronologikusan összefoglaló szöveganyagra, amely akár egy egyszerűen előállított szórólap formájában megtekinthető és későbbiekben is használható lehetne a látogatók számára. Korunk kiállításai sokszor esnek abba hibába, hogy leginkább az újdonság és a meghökkentés varázsára koncentrálnak, míg az egyén tudása és lényeglátása nem fejlődik. Ezt fokozottan szükségesnek tartanám egy olyan kiállításnál, amely egy adott téma összefoglalására és teljes körű bemutatására törekszik. Mindezekről eltekintve a 100 éves a Nyugat című kiállítás sokrétűen szemléltető és a további ismeretanyag utáni kutatást elősegítő, szakmailag és kulturálisan helytálló tárlatként szolgál.

A Nyugat szerzői közül számomra Karinthy Frigyes (1887–1938) író, költő, műfordító személye a legszimpatikusabb. Első publikációja a Nyugatban a Hangversenyen címet viselő verse volt, amely az 1909. 5. számban jelent meg. Ezen kívül mintegy húsz novellát, tárcát közöl, valamint egy színművet 1915-ben Holnap reggel címmel. Műveivel – különösképpen humorosabb alkotásaival – felszínre hozza a magyarság ösztöneiben régóta mélyen gyökerező túlélés vezérelte szemléletmódot. Bár viharos történelmünk során sokszor elfelejtjük ennek fontosságát. Ennek jellege a fekete humorhoz közelítő ironikus hangvétellé, rejtett filozófiával és életbölcsessel megtöltött, kritikában gazdag stílusában nyilvánult meg. Az a szellemesség, amelyet ő képviselt mind a mai napig felfedezhető a magyar irodalom, de főként a magyar humor karakterében. Ennek egy válfaját nevezik abszurd humornak, amely műfajt leginkább az angol komikusokra aggatják. Jellemzői az élethelyzetekhez közeli és jól ismert állapotok objektív megközelítése azáltal, hogy a legkevésbé szabadgondolkodású szituációkban is fel lehet lelni a humor forrását és ezáltal a felszabadultság érzését. Itt jelenik meg a filozófia gondolkodásmódja, a briliáns lényeglátás és a megfelelően szórakoztató következtetés levonása, amit Karinthy Frigyes baráti körével folytatott beszélgetések

és viták alkalmával tökéletesített, majd irodalmi képességével a közönség elé tárt. Mert bár a logikus gondolkodás segít eligazodni a létezés labirintusában, mégis a barátokkal és kollégákkal való kapcsolat tudja ezt csupán kiteljesíteni. Így volt Karinthy Frigyes a filozófiai szellemesség mestere és egyik legfőbb magyar úttörője.